

Kommunedirektøren sitt forslag til årsbudsjett og økonomiplan 2024-2027

Kommunedirektør Kjetil Aga Gjøsæter

23.oktober 2023

Oppsummering – kort samandrag

Framlegg til budsjett i balanse

Ikkje framlegg til endring av struktur

Alle inntekter, inkl havbruk blir nytta til drift

Svært krevjande 2025!

- Reduksjon i inntekter (havbruk)
- Må ta ned drift med ca kr 24 millionar for 2024/2025
- Må starta tidleg i 2024!

Utfordrar tenestetilbodet

- Skule – struktur
- Helse – handlingsplan helse (habilitering, omsorg+, turnus natt etc)
- Sentraladministrasjon – ressursar og personell

Årsbudsjett og økonomiplan som arbeidsdokument

Balanse mellom tenesteproduksjon og økonomiforvaltning

- **Kommunen skal legge til rette for å kunne utføre sine oppgaver på best mulig måte.**
 - Kommuneleva § 1-1 (2); «yte tjenester og drive samfunnsutvikling til beste for innbyggerne»
Balansert mot at
- **Kommunen til ei kvar tid skal ivareta behovet for eit nødvendig økonomisk handlingsrom på kort og lang sikt.**
 - Kommuneleva § 14-1 (1); «forvalte økonomien slik at den økonomiske handleevnen blir ivaretatt over tid»

Kommunelevutvalet;

Kommunen må ha nøye prioriteringar, jamnleg oppfølging av budsjett, eigenfinansiering av investeringar, planmessig vedlikehold av eigedom og fornuftig handtering av risiko.

Økonomiplan og årsbudsjett

Lovkrav til innhold

Kommunelova § 14-4

- vise korleis langsiktige utfordringar, mål og strategiar i kommunale planar skal følgjast opp
- vise kommunestyrets prioriteringar og bevilgningar
- vise utviklinga i kommunens økonomi og gjeld
- krav om at økonomiplan og årsbudsjett skal settes opp i **balanse**.
- Årsbudsjett og økonomiplan skal vere **realistiske**, fullstendige og oversiktelege.

Budsjettprosessen 2023

23. Oktober – Kommunedirektøren sitt framlegg

23. november - handsaming i Formannskapet – innstilling

24. november – 10. desember, budsjettet ligg ute til off. ettersyn (min. 14 dagar)

11. desember - budsjettet blir handsama i kommunestyret

Budsjettet er basert på rammer og føringar som ligg i Regjeringa sitt framlegg til Statsbudsjett som no skal handsamast i Stortinget.

Framsikt

System for budsjett
og
økonomiplanlegging

- System for heilhetlig økonomiplanlegging.
- Etter dette møtet – **digital tilgang** på kommunen si heimeside
- **Spørsmål og svar** i Framsikt fram mot vedtak i kommunestyret

Systemet vil gi kommunestyret dei nødvendige verktøya til å vurdere konsekvensar av vurderingar og prioriteringar.

Jarle presenterer verktøyet etter denne presentasjonen

Finansielle måltal for Bømlo kommune

- *Krav i kommunelova av 2018*
- *Vedtak i kommunestyret 2019*

NØKKELTAL

MÅL

Netto driftsresultat i prosent av driftsinntektene

Større enn 1,75%

(ca 20,9 mill)

Disposisjonsfond

Mellom 10-15% av driftsinntektene

(no 34,8 mill)

Lån som skal dekkast av frie inntekter

Mindre enn 85% av driftsinntektene

(2023 - 83%)

Eitt år tilbake - budsjett og økonomiplan 2023-2026

Krevjande føresetnader!

Vil komme igjen for
budsjett 2025!

Føresetnadar- forslag

- **Inntektssida:**
 - Ikkje kompensasjon for prisvekst (nedtrekk på 22 mill)
 - Offensivt skatteanslag
 - Avgifter og gebyr endra i høve til prisvekst
 - Eigedomsskatt tilbake til nivå for 2021 (3,2 promille).
- **Kostnadssida:**
 - Prisjustering av driftskostnadane
 - Vesentleg kostnadsauke for straum, renter, barnevern og barnehage (15,5 mill)
 - Halvering av investeringane i økonomiplanperioden

Markerte framtidige utfordringar

- **Sårbare** i høve til å møte lovpålagde oppgåver og endringar i brukarbehov.
 - T.d integreringsfeltet, barnehage, barnevern og einskilde HSO tenester.
- Endringar i **demografi**
 - Framtidig tvungen endring i tenestetilbodet
 - Vil føre til endring i kommunens prioriteringar for å sikre ein realistisk økonomiplan.

Me fremja forslag om endring av struktur for både skule og helse for å sikre eit berekraftig driftsnivå.

Budsjett og økonomiplan for 2023 – prognosar

- Me traff med forventningane om dyrare drift knytt til barnevern, barnehage, integrering og einstilte HSO tenester.
 - Hovudforklaringa for meirforbruket på drift i 2023.
 - Postane er underfinansiert – derav meirforbruk
- I tillegg fekk me med verknad allereie for 2023;
 - **Kraftig** rentevekst
 - Forventa effekt på ca 20 million i 2023
 - Vidare effekt på ca 12 million i 2024
 - **Kraftig** reduksjon i gebyrinntektene byggesak
 - Forventa effekt på 2,5 million i 2023
 - **Kraftig** vekst i kostnader til fastlegeordninga
 - Forventa effekt på 7-8 million 2023

Underdekning på seksjonar for oppvekst og helse gjennom heile året.

Prognose på meirforbruk på året på 32 million.

Prognose for driftsresultat negativt med 20 millionar.

Trender

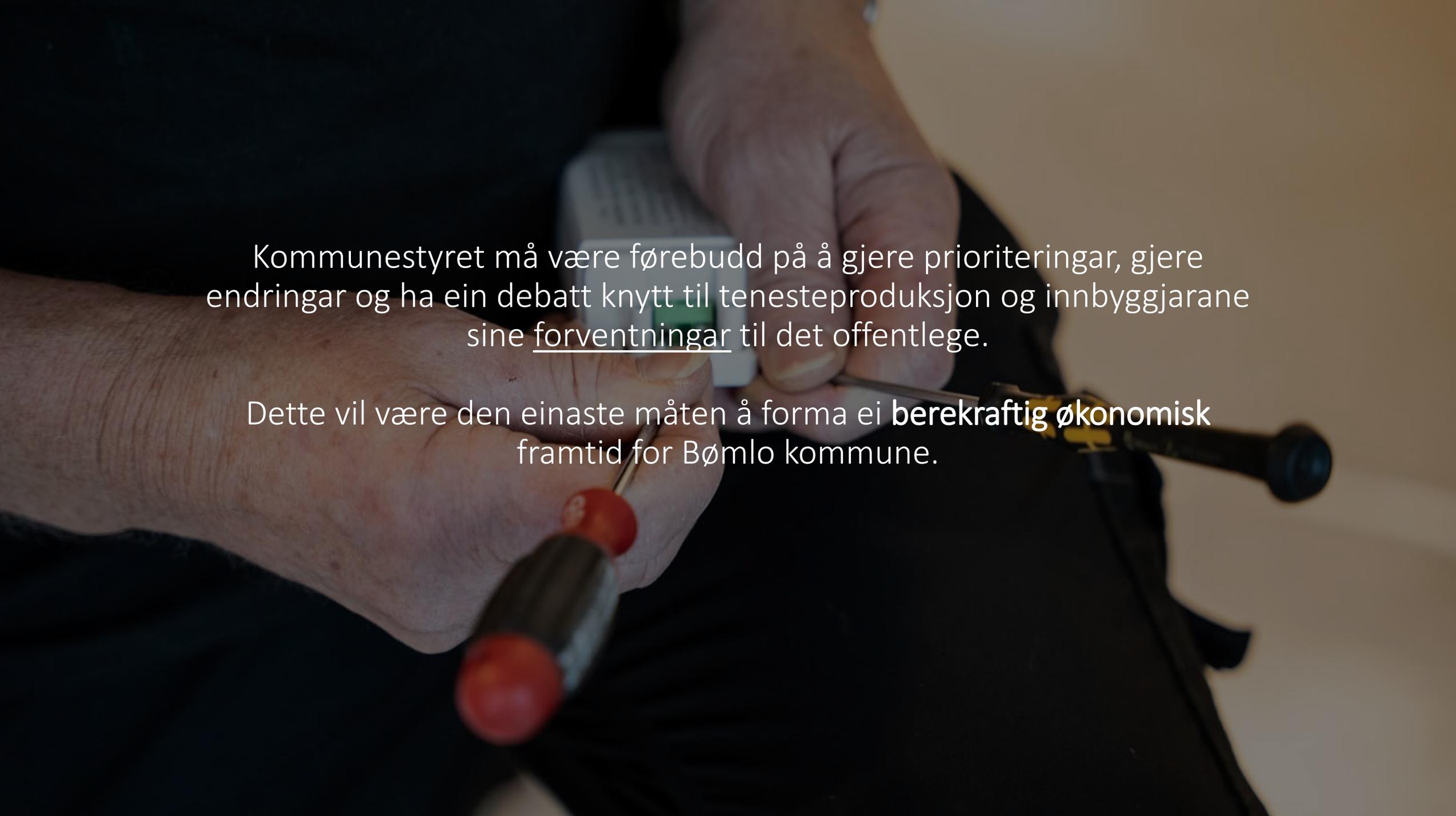
Færre ressursar, både praktisk og økonomisk, til å løyse oppgåvene

Eit hardare debattklima rundt dei prioriteringane som må gjerast

Demografi. Auke frå 190.000 personar over 80 år i 2020 til 480.000 personar over 80 år i 2040.

Redusert tilgang på arbeidskraft – færre i arbeidsfør alder

Med dette som bakteppe:
Korleis få handlingsrom nok til å sikre eit godt tenestetilbod?

A close-up photograph of hands working on a small white electronic component. One hand holds the component steady while the other uses a screwdriver with a red handle to adjust it. The background is dark and out of focus.

Kommunestyret må være førebudd på å gjere prioriteringar, gjere endringar og ha ein debatt knytt til tenesteproduksjon og innbyggjarane sine forventningar til det offentlege.

Dette vil være den einaste måten å forma ei **berekraftig økonomisk** framtid for Bømlo kommune.

Investeringar i økonomiplan perioden

2024-2027

Investeringar 2024-2027

Generelt;

- Investeringane skal gjenspeile korleis «langsiktige utfordringer, mål og strategier i kommunale- og regionale planer skal følges opp» jf kommunelova § 14-4 (1).
- For å sikre at den «økonomiske handleevnen blir ivaretatt over tid» jf kommunelova § 14-1 (1) må kommunen ta omsyn til dei **auka kapitalkostnadane** store investeringar inneber for drifta.

Bømlø i økonomiplanperioden;

- Netto lånegjeld på kr 939.099.000 mill.
- Renteutgifter 2022: 23.381.000
- Renteutgifter budsjett 2023: 39.987.000
- Renteutgifter budsjett 2024: 51.004.000

Renteutgiftene venta å bli stabilisert på ca kr 51 millionar per år i perioden.

Avdrag stabile på 38-39 millionar med forslaget.

Økonomisk handlingsrom

Framtid:

- Beta handlingsrom i slutten av økonomiplanperioden.
- Inflasjon og «verdien» på gjelda.

Overordna prioritering frå administrasjonen - mål:

- Slutføre starta prosjekt
- Investere i driftsmidlar nødvendig for tenesteproduksjonen
- Vedlikehald - unngå forvaltningsetterslep
- Prioritere rimelege investeringar som kan førebyggje og gje utvikling, særleg knytt til digitalisering og tekniske hjelpemiddel.
- **Merk** – investeringsplan 2024

Tilrår ny rullering av skulebruksplan for å møte utfordringane som kjem allereie i 2025. Kr 500.000 er føreslått sett av til formålet.

Sentrale prioriterte investeringer i første del av økonomiplanperioden

- Ferdigstille brannstasjonen
- Renovering kjøkkendel Bømlo bu- og helsesenter.
- Kontorlokale barne- og familie tenesta
- Omsorg+
- IKT og digitalisering
- Veg og trafikksikring

Slutten av økonomiplanperioden

- **Våge skule** med uteområde
- Skisseprosjektet – kostbar løsning
- Står i økonomiplanen - totalt 80 million (40 x 2)
- Kommunestyret bør igjen gjøre ei vurdering av omfang av prosjektet
- Overordna mål bør vere ny skule for elevane og tenlege arbeidstilhøve for dei tilsette

An aerial photograph of a coastal town, likely in Norway, featuring a harbor with several boats, numerous houses with red-tiled roofs, and a backdrop of green hills and mountains under a blue sky with scattered clouds. The image is semi-transparently darkened to allow text to be overlaid.

Driftsbudsjett

2024-2027

Føresetnadar - inntekt

- Realvekst i frie inntekter på 1,2%
- Offensivt skatteanslag – høgare enn landsanslaget
- Avgifter og gebyr i hovudsak endra i høve til prisvekst
- Auke av eigedomsskatt til 3,2 promille (sats for 2021). Inntekter frå taksering av nærings- og fritidseigedom
- Havbruksinntekter (45,7 mill) nytta i drifta
 - **Merk;**
 - Desse er venta å beløpe seg til kr 15,6 millionar i 2025.

Særleg om eigedomsskatt

- Bustader:
Skatteetaten sitt formuesgrunnlag
- Fritidseigedommar, næring og våningshus - nye takstar gjeldande for 2023
- Skattesats føreslått endra til 3,2/3,4 promille (frå 2,9/3,1 i 2022)
- Anslag inntekt 45 mill. kr i 2024 med ny sats

Føresetnadar - kostnad

- Prisjustering av driftskostnadane
- Kostnadsområde som dei siste åra har vore underfinansierte - barnevern, barnehage, integrering, habilitering og fastlege må styrkast noko.
- Renteutgifter – kr 51 millionar
- Barnehage – auka med kr 20 millionar siste 2 år (136 mill i 2024)

Generelle utfordringar og usikkerhetsmoment 2024 – inntekts- og utgiftssida

- Utvikling prisnivå **strom**
 - Legg oss på eit snitt på 1,35 kr/kwh
- Utvikling **prisnivå** varer og tenester + lønn (kommunal deflator)
 - 4,3%, men tilstrekkeleg?
- **Rentenivået**
 - Endra i løpet av planperioden?
- Utfall av **endring av skattesystemet**
 - Havbruksinntektene
 - Merk utfordringa for 2025 – vesentleg reduksjon i disse inntektene
- Verknad av **nytt inntektssystem** for Bømlo
- Verknad av eit generelt høgt kostnadsnivå – utgifter til **sosialstønad** med meir
- Mottak av **flyktningar** – inntekter, men kostnader og praktisk gjennomføring av integrering.
- **Kva blir kompensert** frå sentrale mynde;
 - Brannvesenet og helseoppdrag?
 - Ressurskrevjande brukarar over 67 år?
 - Barnevernskostnadane – som i dag eller endring?
 - Integreringstilskotet for flyktningar?

Verknad av forslag til budsjett og økonomiplan 2024- 2027

- Eit budsjett i **balanse** for 2024
- Driftsoverskot seinare i planperioden.
- Drift i hovudsak som for 2023
- Nokre innsparingstiltak, særleg i sentraladministrasjonen
- Klar tilråding om å gjere endringar på nokre driftsområde tidleg i 2024 for å møte utfordringane som kjem i 2025.

Sentraladministrasjon – utfordring og prioritet

- Generell innsparing på kr 1,1 million.
 - Innsparing på 1,5 millionar lagt inn i 2025
- Kyrkja same driftsnivå som for 2023 men får kostnadsregulering
- IKT og digitalisering (handlingsplan kr 1 million)
- Faste samlingar med leiarane, inkl. ei ekstern samling
- Revisjon av arbeidsgjevarpolitikken
- Ny lønnspolitisk plan
- Støtte arbeidet med etablering av ein velferdsklubb for dei tilsette.

Sentraladministrasjon - Tilskot til lag og organisasjonar

- Kulturminnevern/museum
- Prisar
- Aktivitets- og driftsmidlar
- Frivilligsentralen
- Oppretthalde tilskot til Næringsrådet med kr 700.000 i 2024
- Moster Amfi – grunntilskot
- Reiseliv/Visit Sunnhordland
- Fritidskortet – kr 750 000

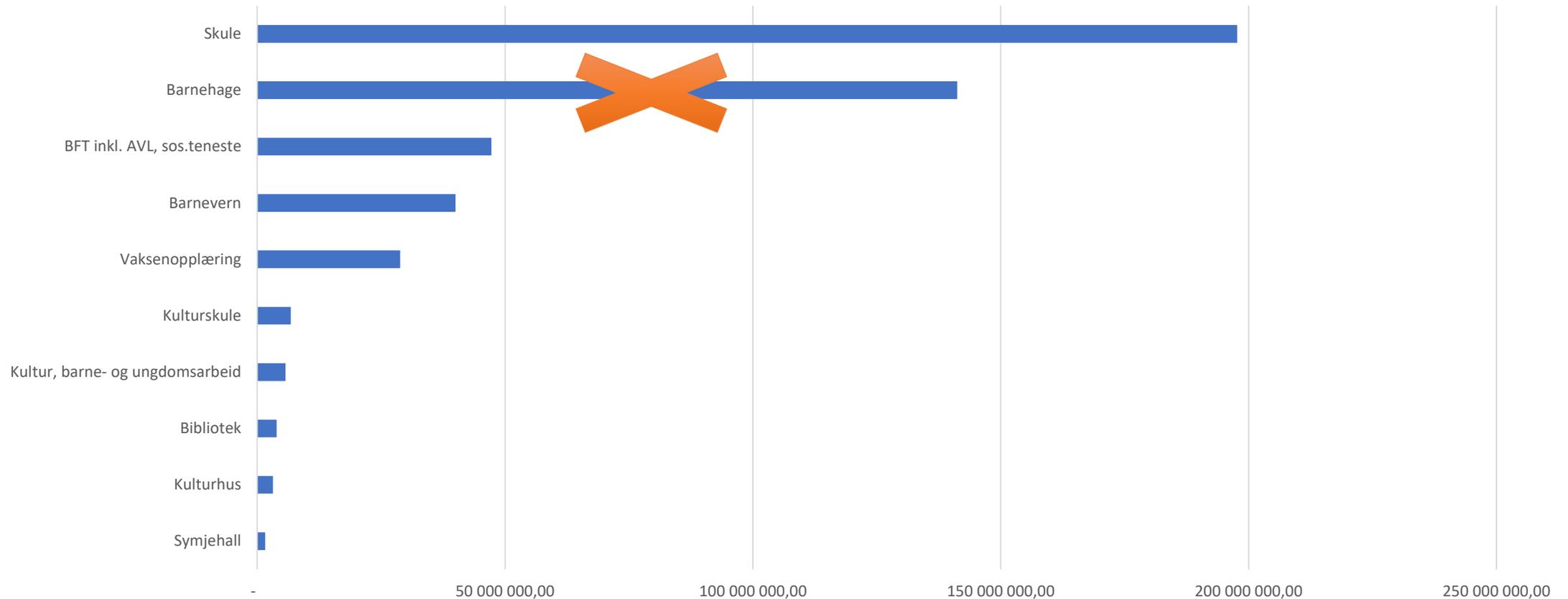

Utfordringar – Oppvekst, kultur og idrett

- Barn og unge treng meir og tettare oppfølging og fleire familiar treng avlastning. Utgifter til barnevern aukar.
- Færre barn og mindre statlege inntekter.
- Nye lovkrav om tverrfagleg samordning, samhandling og førebygging (oppvekstreform)
- Stor auke i busetjing av flyktingar i 2022/2023, samt etablering av asylmottak – stort behov framover
- Stor vekst i utgifter på barnehagefeltet (ny makspris og høg nasjonal sats) – 10 mill.
- Vekst i SFO som følge av gratis kjernetid
- Implementere nytt læreplanverk i grunnskulen, og skifte ut læremidlar

Oppvekst si verkelege utfordring

Seksjon 2

Oppvekst, kultur og idrett – kva vert prioritert?

- Finansiering av **barnevernsområdet** i tråd med behov frå tenesta
- Auke i tilskot til **barnehagane** i tråd med tal barn og nasjonal sats
- Styrke arbeidet med **integrering**
 - Bømlo vaksenopplæring
 - Grunnskule
 - Helse
- Vidareføre satsinga på **skulebibliotek**
- Styrka arbeidet med **digitalisering**
- Bidra til god gjennomføring av **riksjubileet** Moster 2024
- Vidareføre **kompetansesamarbeidet** med høgskulemiljø
- Vidareføre **fritidskortet**

Oppvekst, kultur og idrett – kva vert føreslege redusert/ kva for tiltak får me ikkje implementert?

Redusert ramme for Barne- og familietenesta

Ytterlegare reduksjon i stillingar i grunnskule

Vidareføring av kutt i aktivitetstilbod barn/unge

Ingen midlar til utskifting av læremidlar i grunnskulen

Kutt i midlar til oppfølging av kulturminneplan

Ingen midlar avsett til planarbeid

Redusert ramme for kulturskule og bibliotek

Ingen styrka bemanning eller planleggingstid i SFO

Ingen egne driftsmidlar til frivillige lag og organisasjonar

Ingen midlar til prosjektleiing oppvekstreforma

Utfordringar – Helse, sosial og omsorg

- Kommunen har fått, og vil framover få fleire oppgåver og større ansvar.
- Auke i tal eldre, endringar i sjukdomsbilde, økonomiske rammer og reduksjon tal arbeidstakarar i arbeidsfør alder.
- Det er behov for å tenkja nytt, gjere grundige prioriteringar og vri ressursar mot førebygging og tidleg innsats.
- Tiltak : Reduksjon i kostnader 3,0 mill. Kr. Tiltak blir utarbeidd.
- HSO kommunedelplan : "For å bevare må me endra"

Helse, sosial og omsorg— kva vert prioritert?

- Oppretthalde **dagens** tenestnivå
- Styrke ressursar på områder som er oppfølging av tiltak i handlingsplan HSO m.a. :
 - **Psykolog vaksentensta.**
 - **Ergo-/fysioterapeut**
 - **Samfunnskontakt (50 %)**
 - Oppjustering av **nokre budsjettpostar** for å tilpasse dagens tenestnivå
- **Fleire utviklingsprosjekt er starta opp** for å møte framtidig demografisk utvikling.

Prosjekta er forankra i plan, leiing, tillitsvalde/tilsette, og gjennom politiske vedtak.

Helse, sosial og omsorg– kva
vert føreslege redusert/ kva
for tiltak får me ikkje
implementert?

- Det er framover stort behov for å **vri ressursar til rehabilitering, førebygging og tidleg innsats** generelt. Dette er starta , men må halde fram med auka styrke.
- Dette er tema er relevant for alle verksemdene.

Helse, sosial og omsorg– kva vert føreslege redusert/ kva for tiltak får me ikkje implementert

Ikkje tilstrekkeleg satsing på rehabilitering og tidleg innsats.

Psykisk helse og tidleg innsats - ei ønska styrking

Tilbod for dagrehabilitering (treningstilbod til yngre som treng opptrening)

Gjeldsrådgeving i NAV

Ein styrka økonomi til kvalifiseringsprogrammet i NAV

Ressursar til styrking av dagtilbod /heimetenester eldre

Styrka innsats velferdsteknologi og digitalisering.

Utfordringar – Samfunnsutvikling

- Auka behov for overordna arealplanlegging som kommuneplanar og områdeplanar, samt auka takt på rulling av planverk for å stetta regionale og nasjonale føringar.
- Teknisk drift overtek nye bygg, vegar og kaiar. Drift og vedlikehald av desse må implementerast.
- Oppgradering av kommunale vegar og prioritering av tiltak for trafiksikker skuleveg
- Høge straumutgifter over tid, vil stilla større krav til at bygga våre er energieffektive.
- Sikre god utnytting og godt vedlikehald av dei bygga me eig og driftar, og gode arbeidsforhold for tilsette og brukarar.

Samfunnsutvikling – kva vert prioritert?

- Ferdigstill kommunepanen sin **arealdel**
- Prioritera **digitaliseringsprosjekt** som gjer at innbyggjarane enkelt kan bestilla og henta ut informasjon frå våre arkiv sjølv.
- Sikra god styring, prosjektleiing og oppfølging av kommunen sine **byggje- og anleggsprosjekt**.
- Sikra **drift og vedlikehald av kommunale vegar, kaiar, bruer og bygg** på dagens nivå.
- Arbeida med **trafikktryggleikstiltak** langs kommunale vegar og rullera kommunen sin plan for trafikktryggleik og mobilitet.
- Laga **kunnskapsgrunnlag** knytt til kva lokaler dei ulike tenestene har i Svortland sentrum, og kartleggja framtidige behov.

Samfunnsutvikling – kva vert føreslege redusert/ kva for tiltak får me ikkje implementert?

Redusert saksbehandlingskapasitet på arealbruk, særleg på arealplan og byggesak og deling, medfører mindre gebyrinntekter.

Oppgraderingar av kommunale bygg, for t.d. å bli meir energieffektive, lyt vente.

Større utbetringar på kommunale vegar, kaiar og bruer er det ikkje funne rom for.

Ikkje sett av pengar til sikring, oppgradering eller vedlikehald av gamle Bremnes ungdomskule.

Oppsummering Budsjett og økonomiplan 2024- 2027

- Tenestetilbudet, og måten dei tilsette leverer dette på i Bømlo kommune, er svært bra.
- Men det er ikkje **balanse** mellom grunndrifta og dei økonomiske føresetnadane til kommunen på lang sikt.
- Me må **jobbe for å forma ei berekraftig økonomisk framtid**. Jobbe for å sleppe tunge budsjettprosessar annakvart år. Jobbe for ei drift som gir oss overskot og midlar til fond.

Budsjett i **balanse**

Alle inntekter nytta til drift

Ingen strukturendringar i 2024

Økonomiplanen legg opp til **tunge innsparingar** for balanse i 2025 (16,5 mill i drift åleine)

Me **tilrår arbeid med struktur** frå starten av 2024 for å møte eit svært krevjande 2025.

A woman with long brown hair, wearing a green sweater, is smiling and looking towards the camera. She is sitting at a table with other people. In the foreground, a person is writing in a notebook with a pink pen. There is a small basket of pens on the table. The background is a wooden wall with a white shelf.

Lukke til med
budsjettarbeidet!